

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Куркової Ксенії Миколаївни на дисертацію Пустовіт Юлії Юріївни на
тему «Адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за
спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право**

1. Ступінь актуальності обраної теми

Актуальність теми дисертаційного дослідження Пустовіт Юлії Юріївни «Адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки» зумовлена множинністю викликів, перед якими постає сучасна держава Україна, та необхідністю наукового переосмислення ролі права в реагуванні на ці виклики. Продовольча безпека дедалі більше сприймається не лише в економічному, а й у політико-правовому контексті як ключовий компонент національної безпеки, що потребує ефективного державного втручання. У цьому зв'язку проблема удосконалення адміністративно-правових механізмів її забезпечення має стратегічне значення як для нормативної модернізації, так і для зміцнення функціональної спроможності органів публічної влади.

Реалії повномасштабної військової агресії проти України, руйнування аграрної інфраструктури, мінування сільськогосподарських земель, блокування логістичних маршрутів та дестабілізація ринку продовольства висвітлили глибинні слабкості чинної системи управління у цій сфері. Особливої актуальності набуває необхідність забезпечення безперервного доступу до безпечних продуктів харчування як для цивільного населення, так і для потреб сектору оборони. Таким чином, від ефективності адміністративно-правових заходів безпосередньо залежить стійкість держави перед сучасними загрозами.

Дисертаційна робота вирізняється тим, що вперше в українській адміністративно-правовій науці досліджує продовольчу безпеку як об'єкт

комплексного регулювання, що охоплює норми публічного права (зокрема адміністративного, інформаційного, екологічного) та інститути контролю і відповідальності. Враховуючи сучасні тенденції до цифровізації, глобалізації ринків та інтеграційні процеси, зокрема імплементацію європейського асquis у сфері безпечності харчових продуктів, дослідження відповідає реальним потребам правової держави.

Окрему значущість тема набуває в умовах децентралізації влади, що створює додаткові виклики для побудови узгодженої системи контролю, взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, залучення недержавних акторів, включаючи бізнес, споживачів та міжнародних партнерів. Дисертаційне дослідження Пустовіт Ю.Ю. пропонує комплексне бачення вирішення цих питань, включаючи розробку нових моделей нормативного забезпечення, цифрових інструментів моніторингу, механізмів адаптивного управління ризиками.

Зростаюча роль публічної адміністрації у реагуванні на продовольчі кризи, особливо в умовах збройного конфлікту, засвідчує потребу в розробці нових адміністративно-правових підходів. Дисертація також актуалізує питання імплементації європейських стандартів і відповідності української моделі контролю вимогам міжнародного співтовариства в рамках інтеграції до ЄС.

Таким чином актуальність обраної теми безперечна. Вона підтверджується як об'єктивною суспільною потребою в гарантуванні продовольчої безпеки, так і недостатнім рівнем її теоретико-правового осмислення в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема збройної агресії. Дисертація відповідає не лише сучасним науковим трендам, але й актуальним потребам державної політики України в умовах війни, післявоєнного відновлення та європейської інтеграції.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Достовірність та теоретична обґрунтованість наукових положень висновків та рекомендацій, які сформульовані в дисертаційному дослідженні забезпечена в першу чергу достатнім обсягом теоретичного та практичного матеріалу, що був опрацьований дисертанткою під час підготовки та написання дисертаційного дослідження, а також застосуванням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів дослідження для отримання пропозицій та висновків.

Дисертація базується на глибокому вивченні теоретичних засад, чинного законодавства України та міжнародного досвіду.

Перевагою дисертації є чітке методологічне підґрунтя: поєднання загальнонаукових методів зі спеціальними юридичними та міждисциплінарними підходами. Дисертантка застосувала системно-функціональний, порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-юридичний методи. Уперше в рамках адміністративно-правового дослідження розглянуто синтез правових і цифрових технологій у регуляції суспільних відносин у сфері продовольчої безпеки. Методологічна новизна також полягає у впровадженні адаптивного підходу до адміністративного контролю, що передбачає зміну інструментів реагування залежно від ризиків і контексту середовища.

Відповідною гарантією достовірності та теоретичної обґрунтованості наукових положень висновків та рекомендацій, сформульованих авторкою, є правильно визначені мета та завдання дослідження, логіка викладеного матеріалу. Структура дисертаційної роботи дозволила авторці повно охопити предмет дисертаційного дослідження.

Структура дослідження охоплює п'ять розділів, у кожному з яких узгоджено теоретичні положення з практичними рекомендаціями. Структура дисертації є логічною, проблематика розкрита на основі ґрунтового дослідження. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел

юридичного та методологічного спрямування.

Робота містить належний рівень наукової новизни і кожен з п'яти розділів дисертації містить саме такі положення.

У роботі детально розглянуто нормативно-правові аспекти продовольчої безпеки та їхній вплив на ефективність контролю у цій сфері. З'ясовано пряму залежність між системністю та узгодженістю нормативно-правового забезпечення продовольчої безпеки та ефективністю контролю у цій сфері.

Аргументовано потребу в оновленні і систематизації нормативної бази – зокрема, запропоновано розробити та ухвалити Закон України «Про продовольчу безпеку», який комплексно врегулює відносини продовольчої безпеки та консолідує норми, що містяться в різних актах. Такий закон має встановити основні принципи, завдання і механізми забезпечення продовольчої безпеки, визначити повноваження органів влади та відповідальність за порушення.

Охарактеризовано адміністративно-правові механізми державного регулювання продовольчої безпеки, визначено їх переваги та недоліки. До таких механізмів віднесено систему органів публічної адміністрації та комплекс форм і методів управління, які забезпечують реалізацію державної політики в продовольчій сфері.

У процесі аналізу сформульовано низку нових наукових положень: від авторського визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки» до обґрунтування потреби у запровадженні єдиної електронної платформи продовольчого моніторингу. Новизна дисертації полягає також у запропонованому баченні цифрових механізмів управління та ризик-орієнтованих моделей контролю як елементів публічного управління нового покоління. Розроблені пропозиції можуть бути використані в нормотворчості, практичній діяльності органів публічного управління та освітньому процесі.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Достовірність результатів дисертаційного дослідження обумовлена комплексністю методологічного підходу, використанням актуальної та репрезентативної джерельної бази, а також логічною структурованістю викладеного матеріалу. У роботі здійснено ґрунтовний аналіз чинного національного законодавства, міжнародно-правових актів, адміністративної практики та сучасних наукових позицій, що дало змогу сформулювати достовірні, обґрунтовані висновки.

Реферат повністю відображає основний зміст, структуру та логіку дисертації, зберігаючи послідовність аргументації, чіткість формулювань і наукову доказовість. Кожен розділ дослідження супроводжується аналізом нормативного матеріалу, емпіричних прикладів, практики функціонування органів публічної влади, що дозволяє зробити висновки не лише теоретично виваженими, а й методологічно надійними.

Інноваційний підхід авторки полягає у трансформації класичних моделей державного контролю у сфері продовольства, які засновувалися переважно на адміністративно-каральній логіці, до сучасних концепцій превентивного, ризик-орієнтованого й цифрового адміністрування. У роботі запропоновано концептуально новий підхід до побудови інтегрованої, децентралізованої та технологічно адаптивної системи забезпечення продовольчої безпеки.

До основних елементів наукової новизни належать:

формулювання авторського визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки», яке інтегрує правові, інституційні, процедурні та цифрові аспекти діяльності держави в цій сфері;

систематизація механізмів адміністративного впливу з урахуванням принципів good governance, діджиталізації та ризик-менеджменту;

розробка концептуального бачення інтегрованої системи моніторингу продовольчих ризиків, що включає впровадження електронних платформ, міжвідомчого обміну інформацією та превентивного реагування;

визначення моделей міжвідомчої координації в умовах децентралізації,

які дозволяють ефективно розподіляти компетенції між органами центральної та місцевої виконавчої влади;

впровадження ідей адаптивного врядування, орієнтованого на гнучке реагування в умовах змінної правової, економічної та безпекової ситуації;

обґрунтування потреби врахування екологічного чинника у нормативному забезпеченні продовольчої безпеки, зокрема у частині деградації земель, сталого землекористування, захисту ґрунтових і водних ресурсів.

Отже наукова новизна дисертації проявляється як у розробці нових категоріальних конструкцій і дефініцій, так і в пропозиціях прикладних рішень, які можна імплементувати в адміністративну практику та законодавче нормотворення. Результати дослідження мають потенціал для впливу на розвиток адміністративного права, публічного управління та правової політики держави у сфері продовольчої безпеки.

4. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Дисертаційне дослідження має високу наукову цінність у сфері адміністративного права і є вагомим внеском у розвиток теоретико-методологічних засад публічного адміністрування в умовах кризових ситуацій.

Вперше в українській науці розглянуто системний підхід до правового забезпечення продовольчої безпеки, що охоплює взаємозв'язок норм адміністративного, аграрного, екологічного та інформаційного права.

Дослідження створює підґрунтя для подальших наукових розробок у сфері регулювання продовольчих ланцюгів, захисту прав споживачів, цифровізації контролю. Водночас запропоновано наукові конструкції, що дозволяють підвищити рівень публічного управління у кризових умовах, забезпечуючи прозорість, підзвітність та ефективність дій державних інституцій.

Результати дисертації можуть бути застосовані для вдосконалення

системи управління у сфері продовольства, зокрема через оновлення функцій державних органів, створення міжвідомчого координаційного центру та розробку уніфікованих електронних систем відстеження.

Практичне значення дисертації полягає в її потенціалі щодо модернізації механізмів державного регулювання продовольчої безпеки. У процесі підготовки дисертації авторкою були сформульовані практичні рекомендації, які вже на даному етапі можуть бути використані як на рівні центральних органів виконавчої влади, так і в рамках нормативної розробки. Зокрема пропозиції щодо створення єдиного державного електронного реєстру моніторингу продовольчих ризиків, реформування процедур інспекційного контролю, удосконалення адміністративної відповідальності можуть бути враховані при оновленні Стратегії продовольчої безпеки України. Запропоновано оптимізацію повноважень органів публічного управління у сфері продовольства, що відповідає вимогам євроінтеграційного курсу України та забезпечує функціональну ефективність держави у періоди кризи.

Дослідження може слугувати методологічною основою для:

формування державної цифрової стратегії у сфері продовольства;

перегляду функцій органів виконавчої влади з урахуванням принципів прозорості та відповідальності;

вдосконалення нормативної бази з урахуванням євроінтеграційних процесів та воєнного стану;

розробки нових освітніх програм у сфері публічного управління та адміністративного права з урахуванням галузевих викликів.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Реферат та дисертаційне дослідження співвідносяться та відповідають один одному та оформлені згідно вимог. Основні положення та результати дисертації відображено в достатній кількості наукових фахових виданнях

України та в наукових зарубіжних виданнях, що включені до наукометричних баз Scopus і Web of Science, та обговорювались на науково-практичних конференціях. Їх зміст відповідає тексту дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертантки, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

6. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення

Дисертаційна робота характеризується належною структурною організацією, внутрішньою логікою викладу матеріалу, системністю аналізу та аргументованістю висновків. Авторка вміло інтегрує в дослідження теоретичні засади адміністративного права, міжнародні стандарти у сфері продовольчої безпеки та практичні проблеми національної правозастосовної практики.

Водночас окремі аспекти дослідження залишаються відкритими для подальшого дискусійного осмислення, що не є недоліками в класичному розумінні, а радше свідчить про складність та багатовимірність обраної проблематики.

Зокрема, до питань, які доцільно було б розкрити більш розлого, належать такі:

1. Відсутність авторського визначення поняття «державна політика у сфері продовольчої безпеки», яке могло б слугувати логіко-семантичним підґрунтям для узагальнення підходів до її реалізації. Попри наявність узагальнень щодо правової природи відповідної політики, дисертація не містить чіткої авторської дефініції цього терміна, що могло б поглибити методологічну частину роботи.

2. Недостатня деталізація розмежування повноважень між ключовими органами публічної адміністрації, зокрема Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством охорони здоров'я та Державною службою України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів. Враховуючи складність міжвідомчої взаємодії у сфері нагляду за безпечністю харчової продукції, доцільним було б глибше проаналізувати правові механізми координації та уникнення функціонального дублювання.

3. Недостатньо окреслений потенціал участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної політики у сфері продовольчої безпеки. Зважаючи на тенденції до підвищення прозорості публічного управління, участь громадських організацій у контролі за якістю харчової продукції, інформуванні споживачів та моніторингу ризиків є важливою складовою сучасного адміністративного права.

4. Структуризація питань відповідальності у сфері продовольчої безпеки могла б бути більш чіткою з урахуванням класифікації адміністративних правопорушень залежно від суб'єктного складу, тяжкості наслідків та виду відповідальності. Це дало б змогу більш точно формалізувати правові механізми впливу та посилити превентивну функцію державного нагляду.

Зазначені положення мають дискусійний характер і не знижують наукової значущості дисертаційної роботи. Навпаки вони свідчать про глибину та складність предмета дослідження, а також створюють основу для подальших наукових пошуків.

Узагальнюючи, слід зазначити, що дисертаційна робота виявляє глибоку наукову проєкцію актуальних соціально-правових процесів, зумовлених сучасними викликами. Її практичні рекомендації здатні трансформувати систему управління у продовольчій сфері, а наукові узагальнення – доповнити теоретичну базу адміністративного права новими категоріями, поняттями та аналітичними моделями. Результати дослідження мають високу цінність для освітнього процесу, законопроектної діяльності та публічного управління.

Дисертація є прикладом якісного фундаментального дослідження, що відповідає усім вимогам до робіт такого рівня.

7. Загальні висновки

Дисертаційна робота Пустовіт Юлії Юріївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що містить концептуальні теоретичні й практичні положення, які відповідають критеріям новизни, актуальності та достовірності. Робота виконана на високому науковому рівні, а її результати мають суттєве значення для розвитку науки адміністративного права. Дисертація повністю відповідає вимогам пунктів 7–9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент

завідувач відділу

науково-правових експертиз та законопроектних робіт

Науково-дослідного інституту публічного права

доктор юридичних наук, професор

Ксенія КУРКОВА